

*Каретна О.О. кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри
соціології Національний університет "Одеська юридична академія"*

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ЛІТНІХ ЛЮДЕЙ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Процес соціально – психологічної адаптації людей похилого віку є однією з головних проблем не тільки сучасного суспільства, але й сучасної соціології, оскільки зміни, що відбуваються в житті сучасної літньої людини, вимагають пристосування, адаптації до них.

Адаптація соціальна – процес і результат активного пристосування індивіда або соціальної групи до вимог та очікувань учасників нової або зміненої соціальної системи. Суб'єктом адаптації соціальної може бути індивід чи соціальна група. Індивід, проходячи соціальну адаптацію, соціалізується, інкультурується, проходить адаптацію трудову, узгоджує самооцінки та зовнішні оцінки, власні бажання й очікування з реальними можливостями й умовами соціального середовища. Унаслідок адаптації соціальної індивід чи група набуває здатності осмислено орієнтуватися в ситуаціях, вдаватися до адекватних моделей поведінки, обирати ресурси для реалізації своїх потреб і домагань [1].

До основних ознак соціальної адаптації найчастіше відносять активний спосіб життя, залучення людини до суспільних процесів, взаємодію індивіда з навколишнім середовищем.

Людина з позитивним ставленням до життя і свого оточення, навіть в літньому віці продовжує особистісний розвиток, ведення здорового образу життя, придбання нових знань і умінь, і це дозволяє йому уповільнити процеси старіння. Для того щоб допомогти людям даного віку, впоратися з їх соціальною кризою, необхідно знати, які проблеми вони відчують в даний період, як змінюються погляди на певні цінності та норми.

Щоб соціально-психологічний процес адаптації пройшов найменш безболісно, варто враховувати особливості даної вікової категорії людей. У даній ситуації важливо не порушувати спосіб життя літніх людей. Особливо це

стосується будинків-престарілих і пансіонатів, де соціальна і психологічна адаптація проходить часто дуже болісно.

За даними Державної служби статистики України, кожен 5-й мешканець –це особа похилого віку, шоста їх частина самотні люди. Половині із самотніх людей потрібна допомога в повсякденному житті, особливо сьогодні, коли для багатьох пенсіонерів основним джерелом існування є пенсія, розмір якої не забезпечує нормального життя. Понад 80 % із них вимушені жити за «межею бідності», отримуючи мізерну пенсію, що аж ніяк не може забезпечити достойної якості життя. У зв'язку з цим зростає актуальність теоретичних і методологічних проблем соціальної роботи з літніми людьми [2, с. 12].

Коли людина старіє, суспільство і сім'я перестає виявляти до нього належну увагу, а часом і повагу, тим самим позбавляє її певної ролі, і не помічає, як змінює її статус. Ця ситуація дуже пригнічує людей похилого віку, і часто негативно впливає на психологічну та соціальну стабільність. Повсякденне одноманітне життя цієї категорії не є виконанням будь-якої ролі. Таке ставлення оточуючих викликають депресії та тривогу, оскільки літні відчувають свою непотрібність, соціальну незатребуваність. Більшість життєвих завдань виконано, відповідальність зменшується, залежність зростає. Ці втрати пов'язані з хворобами та фізичним нездужанням.

Умови суспільства на жаль не сприяють соціальній адаптації людей пенсійного віку. Ситуація стає парадоксальною з кожним днем все більше невизначеною.

Сучасне суспільство, чітко дає зрозуміти літнім людям, що для них зменшується місце в соціальному житті. Сучасність воліє нові течії культури, новаторство в суспільстві, а частина людей похилого віку не можуть впоратися і пристосуватися до такого стрімкого розвитку процесів. У сучасних умовах, коли відбувається науково-технічна революція, накопичений досвід старшого покоління не має колишньої практичної значущості.

Як вважає Н.А. Прокопенко «Всю сукупність осіб передпенсійного віку можна поділити на дві основні групи, одна з них орієнтована на припинення

роботи, а друга на її продовження. І для того, щоб процес адаптації пройшов успішніше, для кожного необхідні певні умови. Насамперед, це хороша матеріальна база, далі доброзичливі взаємини з сім'єю, також це раціональний спосіб життя, який орієнтований на фізичну, соціальну, творчу активність та культурне дозвілля» [3]

Одне з найважливіших умов продуктивності в старості-інтегрування індивідом досвіду всіх прожитих періодів, сьогодення і майбутнього. Основною складовою даної інтеграції є успішне подолання криз, вирішення конфліктів і завдань, досягнення поставлених цілей. Успішна інтеграція відбувається, коли людина розглядає минуле з точки зору сьогодення, і аналізує пройдені етапи в актуальному життєвому контексті. Тим самим літня людина інтегрує той досвід, який раніше представлявся йому маловажним, але сьогоденні отримав інший сенс в контексті продуктивної діяльності [4, с. 31].

Можна зробити висновок, що, ставлення суспільства до людей пенсійного віку говорить, про моральний рівень розвитку суспільства. Гідна, щаслива, красива старість є відображенням людських цінностей. Якщо такого питання, як адаптація літніх людей, не приділяти належної уваги, то нас чекають не найщасливіші роки в кінці життя.

Список використаних джерел:

1. Щудло С. А., Волович В. І. Адаптація соціальна // Велика українська енциклопедія. URL: [https://vue.gov.ua/Адаптація соціальна](https://vue.gov.ua/Адаптація_соціальна).
2. Балдинюк О. Особливості соціальної роботи з людьми похилого віку // Теорія і методика соціальної роботи 2018. №1 С. 12-17.
3. Прокопенко Н.А. / Социальная адаптация в пенсионном периоде жизни: проблемы и условия [Электронный Ресурс] / Режим доступа – URL <http://biology.pp.ua/socio-demographic/81-socialnaya-adaptaciya-v-pensionnomperiode-zhizni-problemy-i-usloviya.html>
4. Рюмина, Т. В. Социально-психологический аспект особенностей типологии старения / Т. В. Рюмина, И. В. Самойлов. – Текст: непосредственный // Психологические науки: теория и практика : материалы IV Междунар. науч.

конф. (г. Москва, ноябрь 2015 г.). – Москва : Буки-Веди, 2015. – С. 30-32. – URL:
<https://moluch.ru/conf/psy/archive/196/9126>